

Marzena Janczak z UP we Wrocławiu. Przedstawiła w nim działalność dydaktyczną, kształcenie kadry naukowej i wdrożenia rozwiązania technologiczne w hodowli zwierząt futerkowych. W tej części obrad referaty wygłosili też prof. Stanisław Socha z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach i dr Dariusz Zalewski z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Druga część obrad poświęcona była dyskusji nad doniesieniami z innych ośrodków w kraju. W materiałach konferencyjnych LXXVII Zjazdu Naukowego PTZ opublikowano streszczenia 28 prac wykonanych w różnych zespołach. Członkowie Sekcji zwiedzili Laboratorium Oce-

ny Skór Zakładu Hodowli Owiec i Zw. Futerkowych. Zapoznali się ze sprzętem i badaniami przeprowadzanymi w laboratorium.

W ostatniej części spotkania przeprowadzono wybory przewodniczącego i zarządu Sekcji. Przewodniczącą na następną kadencję jednogłośnie wybrano prof. Grażynę Jeżewską-Witkowską z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Przewodniczącą Sekcji prof. Grażyna Jeżewska-Witkowska poprosiła o skierowanie serdecznych podziękowań na ręce prof. Bożeny Patkowskiej-Sokoły – Przewodniczącej i całego Komitetu Organizacyjnego Zjazdu.
(Marzena Janczak)

Z prac Komitetu Nauk Zootechnicznych PAN

Krajowe czasopisma zootechniczne z listy filadelfijskiej

Tomasz Szwaczkowski

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Jednym z najważniejszych zadań Komitetu Nauk Zootechnicznych (KNZ) Polskiej Akademii Nauk, ujętych w jego Regulaminie, jest wspieranie rozwoju krajowych zootechnicznych czasopism naukowych. Komitet składa się z demokratycznie wybranych przedstawicieli nauk zootechnicznych w Polsce, reprezentujących wszystkie specjalności: higienę i dobrostan zwierząt, profilaktykę weterynaryjną, żywienie i fizjologię, hodowlę i genetykę, ocenę surowców zwierzęcych, pszczelnictwo i rybactwo. Ponadto, w skład tego gremium wchodzi osoba obdarzona godnością członka honorowego KNZ oraz członka rzeczywistego i członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk, a także Akademii Młodych Uczonych. Szczegółowe informacje o składzie i zadaniach KNZ zawarte są na stronach internetowych (www.knz.pan).

Prezydium Komitetu na posiedzeniu w dniu 3 kwietnia 2012 r. powołało zespół ds. analizy i rozwoju krajowych zootechnicznych czasopism naukowych. Chociaż na krajowym rynku wydawniczym jest obecnie kilkadziesiąt periodyków publikujących różnego rodzaju prace i artykuły dotyczące zootechniki (od oryginalnych prac twórczych w języku angielskim, poprzez przeglądowe, a skończywszy na popularnonaukowych), to tylko 6 spośród nich ma udokumentowany zasięg międzynarodowy, czego wyrazem jest przyznany im przez Instytut Filadelfijski wskaźnik *Impact Factor*. Są to:

- *Acta Ichthyologica et Piscatoria* – kwartalnik wydawany przez Szczecińskie Towarzystwo Naukowe (<http://www.aiep.pl>);
- *Animal Science Papers and Reports* – kwartalnik wydawany przez Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu (<http://www.ighz.edu.pl>);
- *Annals of Animal Science* – wydawany dwa razy w roku przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie (<http://www.izoo.krakow.pl>);
- *Journal of Animal and Feed Sciences* – kwartalnik wydawany przez Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt im. Jana Kielanowskiego PAN w Jabłonie (<http://www.ifzz.pl>);
- *Journal of Apicultural Science* – wydawany dwa razy w roku przez Oddział Pszczelnictwa Instytutu Ogródnictwa w Puławach i Polskie Towarzystwo Pszczelnicze (<http://www.jas.org.pl>);
- *Journal of Applied Genetics* – kwartalnik, obecnie na platformie wydawniczej Springer, a wcześniej Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu. W czasopiśmie tym dział genetyki zwierząt jest

jednym z czterech, obok genetyki roślin, człowieka i mikroorganizmów (<http://www.springer.com/life+sciences/journal/13353>).

Kierownictwa tych redakcji zostały zaproszone do udziału w pracach ww. zespołu, którego posiedzenie odbyło się 18 czerwca 2012 r. Informacja o podejmowanych działaniach została przedstawiona na plenarnym posiedzeniu Komitetu 20 listopada 2012 r. oraz przez Przewodniczącą KNZ prof. dr. hab. Jana Jankowskiego na spotkaniu władz wydziałów i instytutów badawczych nauk o zwierzętach 29 czerwca 2012 r. Analizą objęto lata 2007-2011, której najważniejsze wyniki i wnioski zaprezentowano poniżej.

Liczba, pochodzenie i jakość składanych manuskryptów

Zespół otrzymał ankiety dotyczące otrzymywanych manuskryptów z czterech redakcji czasopism: *Animal Science Papers and Reports (ASPR)*, *Annals of Animal Science (AAS)*, *Journal of Animal and Feed Sciences (JAFS)* i *Journal of Apicultural Science (JAS)*. Generalnie, liczba prac składanych do druku (tab. 1) w poszczególnych periodykach jest zróżnicowana, co wiąże się nie tylko z ich profilem, lecz także z częstością i formą publikacji. Tylko w *Animal Science Papers and Reports* publikowane są cztery formy prac: artykuły przeglądowe, oryginalne prace twórcze, krótkie komunikaty i prace konferencyjne. Z kolei *Annals of Animal Science* i *Journal of Animal and Feed Sciences* nie zamieszczają krótkich komunikatów, natomiast w *Journal of Apicultural Science* drukowane są tylko oryginalne prace twórcze. Bez względu na formę manuskryptów składanych do druku oryginalne prace twórcze stanowią zdecydowaną większość (nie mniej niż 66%). Wskaźnik sukcesu w czterech analizowanych czasopismach oscyluje w granicach 42,1-64,4%. W przypadku działu genetyki zwierząt *Journal of Applied Genetics* parametr ten kształtuje się zaledwie na poziomie 20%. Doświadczenia niektórych z tych redakcji wskazują na relatywnie wysoki udział prac o charakterze przyczynkarskim, które nierzadko nie są przesyłane do oceny przez recenzentów. Ponadto, szczególnie w przypadku czasopism o krótkim stażu na liście filadelfijskiej (i w konsekwencji niewysokim IF) nie zawsze są miejscami pierwszego wyboru. *Nota bene*, tendencja ta nie jest nową i nie dotyczy tylko czasopism polskich. Należy jednak podkreślić, że liczba prac składanych do druku przez autorów zagranicznych sukcesywnie wzrasta, chociaż ich udział w poszczególnych czasopismach jest zróżnicowany (tab. 2).

Tabela 1

Liczba manuskryptów składanych do druku

Rok	ASPR	AAS	JAFS	JAS
2007	30	119	210	37
2008	134	63	181	37
2009	112	58	134	31
2010	141	78	117	39
2011	115	134	168	68
Suma	532	452	810	212
Wskaźnik sukcesu (%)	<50	64,4	42,1	55,19

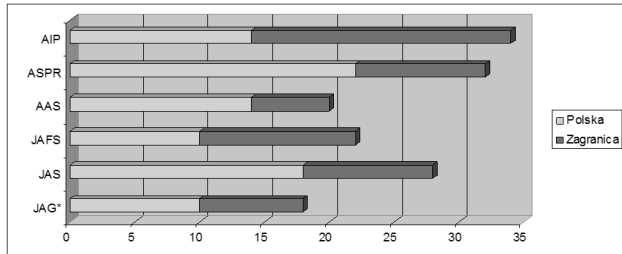
Tabela 2

Afiliacja autorów prac składanych do druku

Afiliacja autorów	ASPR	AAS	JAFS	JAS
Z Polski	290	418	140	126
„Mieszana”	32	5	9	0
Z zagranicy	217	29	286	86

Zespoły i komitety redakcyjne

Składy kolegiów i komitetów redakcyjnych zaprezentowano na rysunku 1. Generalnie kolegia redakcyjne (w tym redaktorzy naczelni) wywodzą się z macierzystych jednostek wydawców czasopism (wyjątkiem jest redaktor naczelny *Journal of Applied Genetics*). Jest to zapewne w dużym stopniu związane z obecnym algorytmem finansowania jednostek naukowych w Polsce (wydziały i instytuty premiowane są za posiadanie w swoich szeregach redaktorów naczelnych). Notowany jest natomiast sukcesywny proces umiędzynarodowienia komitetów redakcyjnych, w których zasiada coraz więcej uczonych światowego formatu.

*Dotyczy działu „Animal Genetics”

Rys. 1. Składy kolegiów i komitetów redakcyjnych

Ocena manuskryptów i struktura publikacji

Generalnie proces kwalifikacji prac do druku jest zróżnicowany. Czas od momentu złożenia manuskryptu do jego publikacji kształtuje się, przy rutynowej formule, na poziomie 3-6 miesięcy (po części w zależności od częstotliwości wydawania kolejnych numerów czasopisma). Utrzymanie możliwie wysokiego krótkiego okresu wydawniczego wymaga dyscypliny czasowej recenzowania prac złożonych do druku, a w konsekwencji zaangażowania wielu specjalistów. Liczba recenzentów (którymi są także redaktorzy i członkowie komitetów redakcyjnych) podana została w tabeli 3.

Niekiedy jednak okres od złożenia manuskryptu do jego opublikowania znacznie się wydłuża. Wynika to z nie zawsze satysfakcjonującego zaangażowania w proces wydawniczy zarówno recenzentów, jak i autorów. Zdarzają się więc odmowy recenzentów (szczególnie zagranicznych) lub brak odpowiedzi, niedotrzymywanie terminów oceny pracy. Z drugiej strony dochodzi do przypadków nierzetelności autorów w stosowaniu się do zaleceń redakcji i recenzentów przy przygotowywaniu poprawionych wersji manuskryptu, w tym zwlekaniu z ich przesyłaniem. I wreszcie, bywają rozbieżne opinie recenzentów i wówczas zachodzi potrzeba dodatkowej oceny, co automatycznie wydłuża czas oczekiwania na druk pracy. Z podobnymi problemami boryka się wiele redakcji czasopism naukowych, bez względu na długość i szerokość geograficzną.

Tabela 3

Liczba recenzentów zaangażowanych w ocenę prac składanych do druku

Rok	ASPR	AAS	JAFS	JAS
2007	25	84	105	33
2008	43	92	113	36
2009	35	85	73	34
2010	41	96	75	30
2011	32	152	111	42

W standardowej procedurze większości z analizowanych czasopism ocena manuskryptu dokonywana jest przez dwóch recenzentów.

Jak już wspomniano, struktura manuskryptów, a w ślad za tym publikacji jest zróżnicowana w poszczególnych czasopismach. Zasadniczo jednak dla danego periodyku ich liczba w kolejnych latach jest ustabilizowana (tab. 4). Wyjątkiem są okazjonalnie drukowane prace konferencyjne.

Wskaźniki bibliometryczne

Liczba cytowań publikacji poszczególnych czasopism w kolejnych latach przedstawiona została na rysunku 2. Generalnie notowany jest istotny wzrost, co przekłada się także na analogiczne tendencje

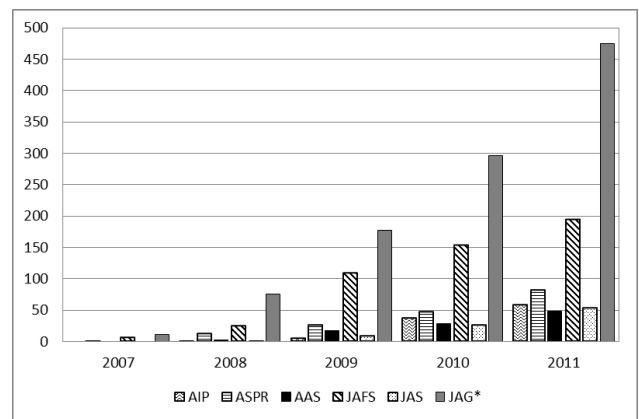
Tabela 4

Liczba poszczególnych typów publikacji (przeglądowe – oryginalne twórcze – krótkie komunikaty – konferencyjne)

Rok	AIP	ASPR	AAS	JAFS	JAS	JAG*
2007	0-21-0-0	0-27-5-0	2-35-0-54	2-57-0-130	0-21-0-0	2-7-5-0
2008	0-22-0-0	0-31-2-48	1-41-0-0	3-57-0-0	0-22-0-0	2-10-2-0
2009	0-26-0-0	2-34-1-39	4-39-0-0	3-63-0-0	0-23-0-0	2-7-9-0
2010	0-27-0-0	7-31-1-0	4-44-0-0	6-48-0-0	0-20-0-0	2-11-5-0
2011	0-57-0-0	3-31-0-0	4-49-0-0	2-50-0-0	0-32-0-0	0-12-3-0
Suma	0-153-0-0	12-154-9-87	15-208-0-54	16-275-0-130	0-117-0-0	8-47-24-0

*Dotyczy działu „Animal Genetics”

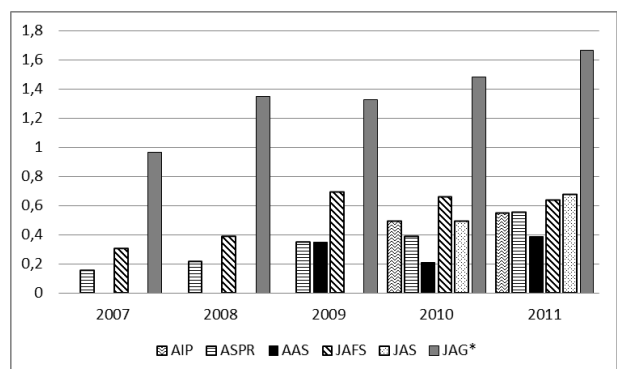
dla wskaźnika *Impact Factor* (rys. 3). Należy jednak poczynić uwagę, że liczba cytowań rejestrowanych w międzynarodowych bazach danych (w tym: *Web of Knowledge* i *Web of Science*) zależy od stażu czasopisma na liście *Journal Citation Reports*. Dlatego też wyniki uzyskane przez periodyki, które od wielu lat obecne są na tzw. liście filadelfijskiej są zdecydowanie wyższe. Jednakże nie jest to jedyny czynnik decydujący o percepcji czasopisma w środowisku naukowym. Z pewnością dużą rolę odgrywa również dostępność *on-line* w bazach danych o międzynarodowym zasięgu. Doświadczenia *Journal of Applied Genetics* i wielu czasopism zagranicznych jednoznacznie wskazują na kluczowe znaczenie wprowadzenia danego tytułu na uznaną platformę wydawniczą, co nie tylko poprawia dostępność (i w ślad za tym możliwość cytowań), lecz także obniża koszty druku.

*Dotyczy całego czasopisma obejmującego 4 działy

Rys. 2. Liczba cytowań w kolejnych latach (wg *Web of Science*)

Pouczająca jest analiza pochodzenia i tematyki najczęściej cytowanych publikacji. W przypadku czterech tytułów (ASPR, AAS, JAS, JAG – dział genetyki zwierząt) na czołowych miejscach znajdują się zwykle prace autorów polskich. Co więcej, jeśli chodzi o liderów w tych rankingach, (współ)autorami są często osoby zatrudnione w jednostkach naukowych bezpośrednio związanych z redakcją. Odrębne tendencje rysują się dla pozostałych dwóch czasopism (AIP i JAFS), gdzie czołowe miejsca pod względem liczby cytowań zajmują publikacje, których autorzy pochodzą z zagranicy.

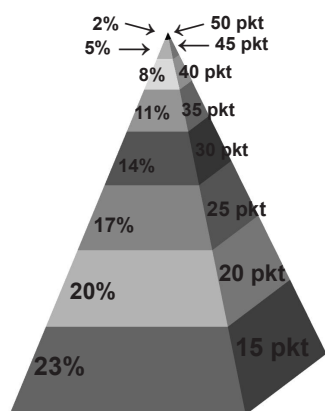
*Dotyczy całego czasopisma obejmującego 4 działy

Rys. 3. Wskaźniki *Impact Factor* (dwuletnie) w kolejnych latach

Trzy periodyki (ASPR, AAS i JAFS) publikują prace z zakresu szeroko rozumianej zootechniki. W przypadku *Animal Science Papers and Reports*, spośród 10 najczęściej cytowanych prac nie zarysowują się wyraźne preferencje dotyczące gatunków zwierząt gospodarskich – 3 prace z zakresu bydła, po 2 prace odnoszące się do koni, trzody chlewnej i ptaków (strusie i indyki) oraz jedna na temat małych przeżuwaczy (owce). Chociaż 4 publikacje z tej grupy dotyczą genetyki, to trudno mówić o zdecydowanej tendencji tematycznej. Natomiast w pierwszej dziesiątce *Annals of Animal Science* widać wyraźne preferencje odnoszące się do gatunków zwierząt gospodarskich: 6 publikacji dotyczy problematyki drobiarskiej, 3 – trzody chlewnej, 1 – bydła. W tej grupie znajdują się prace o różnicowanej tematyce specjalistycznej (od żywienia do użytkowania zwierząt). Analiza najczęściej cytowanych publikacji z *Journal of Animal and Feed Sciences* prowadzi do jednoznacznej konkluzji, że dominuje tam problematyka związana z fizjologią i żywieniem zwierząt, nierzadko w formie artykułów przeglądowych bez wyraźnego odniesienia do konkretnego gatunku zwierząt gospodarskich.

Obecna sytuacja

Zgodnie z Komunikatem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 września 2012 roku, czasopisma naukowe posiadające współczynnik wpływu *Impact Factor* podzielono na 8 kategorii o różnej wielkości (rys. 4 – lewa część).

Rys. 4. Schemat obecnego kryterium punktacji czasopism naukowych z IF

Jako kryterium przyjęto wielkość IF czasopisma w ramach grupy jednorodnej JCR. W przypadku, gdy dane czasopismo sklasyfikowane zostało w więcej niż jednej grupie jednorodnej, liczbę punktów za publikację wyznaczono jako średnią arytmetyczną jego pozycji w każdej z grup.

Trzy czasopisma (ASPR, AAS i JAFS) wchodzą w skład grupy jednorodnej „Agriculture, Dairy and Animal Science”, obejmującej 56 czasopism. Z kolei *Journal of Applied Genetics* jest klasyfikowany w ramach grupy „Genetics and Heredity” (łącznie jest tam 159 czasopism), *Journal of Apicultural Science* w „Entomology” (90 tytułów), natomiast *Acta Ichthyologica et Piscatoria* pojawia się w dwóch grupach jednorodnych: „Fisheries” (51 czasopism) i „Zoology” (153 periodyków). Jaka jest pozycja ana-

lizowanych tutaj czasopism? Cztery spośród nich – ASPR, JAS, JAFS i JAG, znalazły się w kategorii 20 pkt. (pozycja 57%-77% w rankingu), natomiast pozostałe dwa – AIP i AAS, w kolejnej kategorii równoznacznej z 15 pkt. za publikacją.

Z uznaniem należy podkreślić, że uplasowanie się tych czasopism w tak elitarnym gronie jest dużym sukcesem poszczególnych redakcji i współpracujących z nimi komitetów redakcyjnych. Jednak z drugiej strony, utrzymanie tego stanu czy poprawienie pozycji w rankingach wymaga podejmowania różnorodnych działań. Dyskutowano o nich podczas spotkania z przedstawicielami redakcji, formułując wnioski.

Wnioski

Wskazano na zbyt dużą liczbę czasopism zootechnicznych afiliowanych przy wydziałach, w których prace zwykle publikowane są w języku polskim, o lokalnym znaczeniu. Doceniając rangę tych periodyków w przeszłości, zwrócono uwagę na obniżający się poziom publikacji. Alternatywą dla istniejących obecnie kilku czasopism regionalnych mogłoby być czasopismo ogólnopolskie, wydawane na przykład przez Polskie Towarzystwo Zootechniczne, w którym zamieszczane byłyby prace przeglądowe, popularyzujące wyniki prac badawczych, wdrożeń i patentów.

Istnieje potrzeba podjęcia działań o charakterze promocyjnym w odniesieniu do polskich czasopism zootechnicznych zarejestrowanych w *Journal Citation Reports*, zarówno na szczeblu centralnym, jak i jednostek naukowych. Punktacja czasopism ustalana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego powinna być ukierunkowana na premiowanie krajowych periodyków (z IF), jednak bez znaczącego naruszania istniejących w tym zakresie światowych standardów. Zasady punktacji powinny być ogłaszane przed jej obowiązywaniem.

Pogarszające się warunki finansowe redakcji skutkują m.in. spadkiem liczby pracowników administracyjnych. Rozwiązaniem tej sytuacji może być ograniczenie liczby drukowanych egzemplarzy na rzecz wersji elektronicznych oraz ewentualne wprowadzenie czasopisma na uznaną platformę wydawniczą.

Wskazano na postępujący „kryzys recenzenta”. Dokonywane oceny manuskryptów są nierzadko pobieżne i zbyt wydłużone w czasie, co nie pozostaje bez wpływu na proces wydawniczy.

W celu podniesienia poziomu opracowania manuskryptów, Zespół zaproponował organizację warsztatów adresowanych szczególnie do młodych adeptów nauki z polskich uczelni i instytutów badawczych. Tematyka obejmowała będzie m.in. zasady redagowania różnych typów manuskryptów, prezentacji wyników oraz bazy bibliograficzne. Warsztaty planowane są na 26 kwietnia 2013 roku w Warszawie. Szczegółowe informacje podane zostaną w odrębnym komunikacie na stronach internetowych KNZ PAN.

Koza w tradycji i kulturze

Henryka Bernacka, Natalia Siwek

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

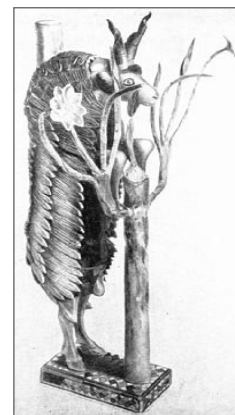
Udomowienie kóz miało miejsce ok. 8000 lat p.n.e. na Bliskim Wschodzie. Były to najprawdopodobniej pierwsze zwierzęta z rodziny krętorogich, które pozwoliły się oswoić człowiekowi. W młodszej epoce kamienia rozpowszechniły się na innych terenach azjatyckich, a także w Egipcie i Europie. O tak wczesnym udomowieniu kóz w Europie świadczą liczne rysunki naskalne, wykonane przez wczesnego *homo sapiens* w południowej Francji i północnej Hiszpanii. Na podstawie zgromadzonych badań i znalezisk archeologicznych można przyjąć, że kozy oraz psy stanowiły towarzystwo ludzi w najbardziej znaczących dla ludzkości momentach budowy cywilizacji [11].

Koza była czczona już przez Sumerów w Mezopotamii jako zwierzę płodne, oddawano jej kult, tworząc najbardziej znaną figu-

rę rzeźbiarską z tamtych czasów – koźła wspartego o drzewo życia (fot. 1). Był to wyraz troski tamtejszego ludu o płodność ziemi i kobiet [4, 11].

Kozy w tradycji krajów europejskich

Dzięki wierzeniom starożytnych, w tradycji wielu krajów europejskich pojawia się symbol kozy, czczony lub wyśmiewany przy wielu okazjach: świąt Bożego Narodzenia, Trzech Króli, Wielkanocy, czy zapustów, karnawału. Odbywają się wówczas różnego rodzaju pochody, znane w Polsce jako kolędowanie w czasie Bożego Narodzenia. Podczas odwiedzin domów kolędnicy przebierali się za różne postacie, z których każda coś symbolizowała. Wśród przebierańców nie brakowało kozy, często symbolizującej urodzajny rok. W Niemczech i Austrii koza była jedną z głównych po-

Fot.1. Koźło wsparte o drzewo życia. Znalezisko z grobów królewskich w Ur, ok. 2500 r. p.n.e. (<http://www.zwierzeta.autogiel-da.pl>)